

REVISTA ECONOMICĂ.

Organ financiar-economic.

Organul oficial al „Solidarității”, asociațiune de institute financiare ca însoțire.

Apare odată pe săptămână.

Membri ai asociațiunii „Solidaritatea” sunt:

Agricola, (Ecica), Agricola, (Hunedoara), Agricola, (Lugoș), Agricola, (Sebeșul-sădesc), Albina, Ardeleana, Arieșana, Arina, Armonia, Astra, Auraria, Aurora, (Baia-mare), Averigeană, Băndăna, Banca Poporală, (Caransebeș), Banca Poporală, (Dej), Banca Poporală, (Arpașul-inf.), Beregsana, Berzovia, Bihoreana, Bistrițana, Bocșana, Brădetul, Buciumana, Cassa de împrumut ca însoțire, (Bicaz), Cassa de păstrare, (Mercurea), Cassa de păstrare (reuniune), (Săliște), Câmpiana, Cârțișoreană, Chiorana, Chiseteșiana, Codreana, Comuna, Concordia, (T.-Uzdin), Cordiana, Coroana, (Bistrița), Coroana, (Timișoara), Corvineana, Creditul, Crișana, Cugiereana, Decebal Detunata, Doina, Drăganul, Dundreana, Economia, (Cohalm), Economul, Făgețana, Fortuna, Frăția, Frățietatea, Furnica, Geogeană, Gloria, Grănișterul, Hașegana, Hondoleana, Însoțire de credit, (Vestem), Institut de credit, (Mehadia), Institut de credit, (Garoșdia), Isvorul, (Sângeorgiu), Isvorul, (Sebeșul-inf.), Iulia, Lăpușana, Ligediana, Lipovana, Luceafărul, Mărgineana, Mercur. Mielul, Minerva, Munteana, (Cormiareva), Murășiana, Murășianul, Nădlăciana, Negoitul, Nera, Noiana, Oleana, Oraviciana, Orientul, Panciovana, Patria, Pietra, Plugarul, (Cacova), Plugarul, (Săcădate), Poporul, (Lugoș), Poporul, (Săliște), Porumbăceana, Progresul, Racoșana, Reuniunea de împrumut și păstrare, (Ilva-mare), Rîureana (Cap. Mânăstur), Săcana, Sătmăreana, Sebeșana, (Caransebeș), Sebeșana, (Sebeșul-sădesc), Selăgeana, Sentinela, Șercășiana, Silvania, Soimășana, Someșana, Speranța, (Hosman), Steaua, Târnăveana, Țibleșana, Timișana, Ulpiana, Unirea, Vatra, Victoria, Viitorul, Voileana, Vlădeasa, Vulturul, (Sânămărtin), Vulturul, (Tâșnad), Zărândeana, Zlăgnea.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 12—, pe 1/2 an K 6—

Redactor responsabil:
CONSTANTIN POPP.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Asociațiunea de salvare a institutelor de bani.

Există în Ungaria mai multe însoțiri de bănci, dar nici una din acestea nu are în programul său de activitate problema foarte importantă, de-a veni în ajutorul membrilor săi în cazuri de criză și în special când un membru al ei ar ajunge în insolvență, sau aproape de aceasta.

Institutele de bani dela noi sunt lăsate în voia sorții și avizate în cazuri de criză aproape exclusiv la rezervele lor proprii, la ele însuși. Aceasta este în orice caz o lacună în organizarea economică a noastră, ale cărei urmări triste ni este dat destul de des a le vedea și simți. Căci se poate întâmpla, ca un institut de bani fără vina sa directă sau în orice caz nu din fapte de-ale sale de rea credință, să ajungă în calamități financiare și ne-având la cine să se adreseze după un ajutor grabnic și „complet” se prăbușește și dimpreună cu ea sufer sute și mii de oameni, deponenți și acționari, pagube însemnate.

Să vedem ce se întâmplă azi în asemenea cazuri? Ce face azi o bancă ajunsă în criză? Două căi îi stau înainte. Una mai nesigură decât cealaltă. Sau se întrepun membrii direcțiunii, eventual câțiva acționari mai cu stare și pun la dispoziția băncii ca împrumut sumele de bani trebuitoare spre a face față năcazurilor, sau banca va trebui să lase rușinea la o parte și să-și spună pă-

sul unei bănci mai mari, cu care are legături de afaceri: reescont sau cedări de ipotecare.

Cazul prim trebuie considerat ca o excepțiune destul de rară, deoarece trebuie să ne gândim, că numai cu greu se vor putea decide capitaliști particulari — fie acestia acționari sau deponenți — cari să dea, din al lor, împrumut băncii ajunsă în năcaz. Dar apoi mai adese ori poate că nici nu s'ar găsi oameni cari să dispună de bani în măsură de-a ajuta.

Cazul al doilea este și mai puțin sigur. Banca mai mare va sări în ajutorul celei mai mici ajunse în criză, dar numai într'atât, întrucât o va reclama aceasta interesele sale, adică pentru asigurarea pretensiunilor sale proprii.

În fine la noi în Ungaria li mai stă uneori la îndemână băncilor „patriotice” și ajutorul statului. Durere noi Românilor, „trădători de patrie” cum suntem numiți, nu ne putem nici gândi măcar la acest al treilea mijloc de salvare.

Din cele de mai sus este evident că o asociațiune de salvare pentru băncile ajunse în criză se impune. Cu aceasta idee s'a ocupat pre cât știm și Direcțiunea „Solidarității” mai anii trecuți. Chestiunea a fost atunci adusă în discuție de un valoros membru al comitetului de supraveghiere al Solidarității. Nu știm ce s'a fost hotărât atunci și dacă preste tot s'a luat vre-o hotărâre, dar în orice caz chestiunea merită să fie studiată.*

O revistă străină de specialitate pledează într'un Nr. al său recent pentru aceeași

Propunerea s'a dat spre studiere secretarului. — Red.

problemă și crede că o societate de salvare a băncilor s'ar putea înființa foarte ușor pe bază de ajutorare reciprocă. Toate instituturile de bani, membre ale unei asemenea asociațiuni (sindicat) ar contribui în proporția capitalului lor pentru strângerea unui fond, destinat ca împrumut membrului ajuns în criză. Se înțelege, că conducătorii sindicatului numai atunci ar pune la cale acțiunea de salvare în modul arătat, când, chemat fiind la aceasta, s'ar convinge prin experții săi că banca ajunsă în criză, *de fapt poate fi salvată*. Astfel banca ar încunjură insolvența, s'ar reculege și în condițiile ușoare puse de sindicat ar replăti cu timpul acestuia respective membrilor însoțirii ajutorul-împrumut, de care a fost împărtășită.

În sânul băncilor noastre românești încă n'ar strică de sigur o mișcare spre înfăptuirea unei asemenea societăți de salvare.

Trimiterile de bani din America.

Se știe, că deși în timpul din urmă s'au mai schimbat și în America relațiile și miile și sutele de mii de emigranți acolo în căutarea unei soarte mai bune, adese-ori regretă că au plecat de-acasă, totuși emigrarea la America — mai ales încât privește Ungaria — continuă. — Și aceasta par'că chiar în ciuda guvernărilor nostri de aici, cari afirmative fac totul spre a o împiedeca. Numai cât se arată, că aceasta nu se poate face prin ordinațiuni, ci cel mult s'ar putea reduce numărul celor nemulțumiți cu soarta lor de aici, de-acasă, prin „fapte“ cari să le înlesnească traiul și să dea celor mulți și săraci posibilitatea de a-și putea agonisi și în patria lor cele de lipsă. Dar așa ceva e prea greu și ar da poate prea mult de lucru celor dela putere și astfel rămâne ca alte împrejurări să reducă la noi numărul acelor nenorociți, cari copleșiți de năcazuri iau drumul lung și greu al Americii.

Destul, că emigrarea la noi continuă și azi în măsură destul de însemnată, așa că în neputința de-a o opri, credem că totuși facem ceva, dând celor emigrați unele îndrumări de cea mai mare importanță pentru ei. E vorba de felul cum să-și păstreze emigrații, — printre cari durere avem și atâția Români — agoniseala lor mai bine, mai sigur și cu mai puține cheltueli. — Sunt cunoscute destule cazuri — și câte vor fi necunoscute, — când bieții emigrați neorientați și fără știință de carte, au fost exploatați în modul cel mai neomenos de agenți, fără suflet, răsăriți adeseori chiar din mijlocul lor. Ce poate fi mai dureros decât așa ceva. Banii câștigați cu sudori de sânge și destinați pentru cine știe ce fel de nevoi de-acasă ajung pe mâni străine și cel care i-a câști-

gat rămâne istovit de muncă și desperat, blăstămând ceasul, când a ascultat de cutare și cutare agent, care l'a tras pe sfoară. Și sume relativ enorme s'au pierdut în felul acesta!

E adevărat, că prin hotărârea cunoscută a Direcțiunii primului nostru institut financiar „Albina“ de-a deschide o filială în New-York, problema se rezolvă în modul cel mai fericit și credem că spre folosul și mulțămirea atât a emigraților nostri, cât și a institutului amintit. Dar e vorba că ce se poate face până atunci? Și încă ceva. Filiala „Albinei“ orișicât am dori-o cu toții aceasta, cu greu va putea să vină în ajutorul tuturor Românilor noștri împrăștiați prin America (de nord și de sud!) De aceea credem că nu va fi fără folos pentru emigrații nostri următoarele îndrumări referitoare la felul, cum au să-și plaseze aceștia banii adunați, respective cum să-i trimită acasă la năcazuri.

Mijlocul cel mai simplu și în acelaș timp mai sigur de a trimite bani din America est *mandatul postal*. Manipularea cu mandate postale adevărat, că în America este ceva mai complicată decât la noi, dar studiind ceva mai amănunțit metoda, ce se urmează acolo ne vom convinge, că totuși nu este așa de grea, ca să nu o poată înțelege chiar și țărani nostri.

Între Ungaria și Statele-Unite din America de nord există circulațiunea de mandate postale de vre-o 20 de ani. Relațiile acestea se regulează și precizează printr'un regulament special, tocmai din cauză, că manipularea de mandate postale aici la noi este cu totul alta, ca în America. La noi trimițătorul de bani umple mandatul și-l predă dimpreună cu banii la oficiul postal și acesta însuși trimite mandatul la acel oficiu postal, prin care are a se face plățirea banilor.

În America mandatul postal îl umple oficiul de poștă trimițător și acesta îl predă partidei, care trimite banii dimpreună cu recipisa postală despre solvirea banilor. Trimițătorul banilor transpune el însuși, în scrisoare, mandatul postal acelei persoane, căreia îi sunt destinați banii. Primind adresatul mandatul postal, provăzut: cu locul de unde se trimit banii, Nr., data, și suma precum și numirea oficiului postal, prin care au a se plăti banii, se prezintă cu mandatul la acest oficiu și cere banii. De sine 'n-țeles, că oficiul postal american, la care s'au predat banii spre asemnare avizează și el acel oficiu postal, care are să plătească adresatului suma din mandat. — Aceasta este manipularea de mandate postale în America.

Aceste două metode absolut diferite una de alta au trebuit să se combineze și astfel între America și Ungaria să se stabilească un sistem nou pentru circulațiunea de mandate postale. Acest sistem este următorul:

Oficiile postale americane, cari primesc expediții de bani în Ungaria nu avizează despre sumele primite oficiile postale respective din Ungaria, ci oficiul

de schimbare al mandatelor din New-York (Money Order Exchange Office), iar acesta cuprinde toate avizurile într'o singură listă, pe care o transpune tot cam a dcua zi Oficiului postal din Budapesta. Aici pe baza listei amintite se fac mandate postale nouă cu cari se asemează banii partidelor, cărora li sunt destinați. Aceste mandate postale nouă se manipulează întocmai ca și celelalte mandate postale interne și numai culoarea lor surie le deosebește de acestea.

Din America se pot expedă cu un mandat postal maximum 100 dolari, dar — se 'nțelege — se pot face deodată atâtea mandate postale de câte este trebuință. Tarifa de mandate postale in America s'a urcat dela 1 Ian. 1911 și este următoarea:

până la	2 Dol.	50 cenți	=	10 cenți
"	5 "	— "	=	15 "
"	7 "	50 "	=	20 "
"	10 "	— "	=	25 "
"	15 "	— "	=	30 "
"	20 "	— "	=	35 "
"	30 "	— "	=	40 "
"	40 "	— "	=	45 "
"	50 "	— "	=	50 "
"	60 "	— "	=	60 "
"	70 "	— "	=	70 "
"	80 "	— "	=	80 "
"	90 "	— "	=	90 "
"	100 "	— "	=	1 Dolar

(Va urmă).

„Primejdia valahă“.*

— Rubrică permanentă. —

II.

— Dr. Farkas Pál și băncile române. —

În propaganda naționalistă — zice Dr. Farkas Pál, în capitolul despre bănci — a clasei valahe de mijloc putem deosebi trei stadii de dezvoltare. Până la finea anilor optzeci conducătorii de atunci nu sperau să ajungă la ceva rezultate pozitive. Știau, că greul popoului stă departe de sfera lor de idei și de interese. Știau, că forța lor economică e neînsemnată și capitalul lor intelectual e și mai neînsemnat. Program unitar și lămurit nu aveau. Dovada cea mai evidentă e „Memorandul“ regretabil și absolut fără scop. Intelectualii valahi din Ungaria își caută deci fericirea și validitatea în România. „Ungurenii“, cum se numesc în România Valahii din Ungaria, au năpădit în acești ani toată viața publică a României și nu odată au produs neplăceri serioase guvernului, care i-a primit cu plăcere în toate privințele. În 1885, când ministrul de interne Brătianu fu silit să expulzeze câțiva Români transilvăneni, cari ațitaseră la omor cu dinamită — la atacul furios al opoziției, exclama furios în Parlament: „Întrebați-mă, domnilor, cum am primit pe Românii de peste hotare, cum le-am îmbrățișat cauza, încât mulți dintre ei ocupă astăzi cele mai înalte poziții în Stat“. — Fără îndoială, Brătianu nu exagera.

* Vezi „Rev. Econ.“ Nr. 39 a. c.

„Ungurenii“ nu aveau motiv de a se plânge. Un scriitor german, mare anti-maghiar, constată pe baza datelor românești, că „numărul lor, în toată țara, poate fi socotit la 15 mii. Dintre ei sunt mai mulți de 15 deputați în parlament. Medici, avocați, profesori, redactori, se recrutează cu sutele. Numărul lor crește zi de zi și se va tot spori, până când nu-și va perde puterea șovinismul maghiar.

„Profeția aceasta nu s'a împlinit în total. Șovinismul maghiar nu a pierdut din putere, dar năvălirea ungurenilor s-a redus colosal. Nu motive etice, ci motive foarte materiale au provocat schimbarea această. Anume, în anii optzeci, clasa valahă de mijloc din Ungaria ajunge în stadiu nou de dezvoltare, care-i oferă perspective favorabile și plăcute. Se începe întemeierea băncilor.

„La expoziția din Bucuăști era un pavilion, construit și arangeat de Valahii din Ungaria. Pe tabla din afară se numiau „Românii de peste hotare“. Pavilionul promitea lucruri etnografice. Între ele, cu tot dreptul eră și statistica băncilor valahe. Exclusiv date oficioase. Optzeci din institute și-au trimis bilanțurile și conspectele. Am învățat din ele, că înainte de asta cu treizeci-și-patru de ani nu eră decât o singură bancă valahă, „Albina“ din Sibiu, activele căreia variau pe atunci între un milion și două milioane coroane. Astăzi, optzeci de institute au active de nouăzeci-și-nouă de milioane. Și aceste optzeci de institute, pe baza datelor oficioase proprii au dat în anul 1905, ca spese de administrație și salarii, patrusprezece milioane și șese-sute de mii, iar ca dividendă aproape patrusprezece milioane. Fiindcă o bună parte din dividendă o capătă tot aceia, cari se împărtășesc din spesele de administrație și de salarii, vom pricepe de ce s-a micșorat emigrarea „Ungurenilor“, deși șovinismul maghiar nu voiește să înceteze.

„Albina“ s-a înființat în 1872, dar opinia publică maghiară numai pe la mijlocul anilor nouzeci a început să se ocupe serios cu băncile valahe, când aproape în fiecare ținut românesc lucrau doară institute de aceste. Ca la orice întrebare, astfel și aici se iveau extreme grozave. Pe timpul procesului memorandumului, circula legenda conspirației dela munți. Acum, institutele valahe se considerau ca dușmane ale proprietăților maghiare. Dar Valahii nici-odată nu au avut trebuință să conspire în peșterile dela Vulcan. Nici în sala de consilii a consistoriului din Blăș, ori în odăile direcțiunii „Ardelenii“ nu s-au tulburat socotelile acelora, cari s-au interesat de băncile valahe. Institutele aceste abia în măsură mică s-au ocupat cu proprietarii maghiari, cari — lucru firesc — merg mai mult la institute ungurești. De altfel conducătorii institutelor valahe sunt oameni luminați până la neplăcere și cunosc și legea despre uzură. Pentru dânșii sunt mijloace mult mai favorabile și mai liniștite țărani valahi, cari sunt datori cauzei naționale să plătească șeseprezece procente băncilor valahe. Drept, că „Albina“ lucrează numai cu patru procente. Dar pe baza datelor proprii oficiale, vr'o trezeci de institute ardeleni încasează interese de peste zece la sută. În părțile Ungariei proporția e și mai rea. Iar datele oficioase, când vorbesc de procente, nu sunt tocmă vrednice de crezământ*.

„Extensiunea unui articol scurt nu ne permite să arătăm special politica umană și iubitoare de rassă a fiecărei bănci în parte. Totuși ca să nu fim acuzați că repetăm aserțiuni luate din aer, le vom dovedi cu un exemplu practic. Să luăm, de exemplu, banca

„Patria”, al cărui sediu e în Blaș, reședința metropolei române unite. Iuriconsultul băncii e Dr. Maniu, deputat dietal, avocatul diecezei, campionul energie al sufragiului universal și altor reforme sociale. Comisarii de azi sunt canonicii diecezei. Despre institut nu putem afirma că e clandestin, ori că nu stă sub control indestulitor. Banca aceasta are efect atât de salutar asupra țăranilor valahi din comunele din jurul Blașului, încât cei mai mulți au fugit la America, dar pământurile lor au ajuns, prin licitație, în proprietatea băncii, care le vinde mai departe, cu profituri enorme. În singură comună mică *Ohaba*, de exemplu, banca „Patria” figurează în 27 poziții ca prooprietară. E vorba exclusiv de locuri mici, proprietarii cărora, după licitație merg la America, aici petrec câțiva ani în munca dobitocească, apoi dacă le succede, se întorc acasă cu bani și rescumpără locurile dela bancă. În 1904 de exemplu, banca a cumpărat prin licitație cu 33 coroane pământul dela Mihail Cristea. Peste trei ani, feciorul acestuia a rescumpărat același pământ cu 230 coroane (poziția 185, b 7 și b 10). Domnul deputat Maniu și banca sa nu prea iau în considerare minimul de existență, în activitatea lor oficioasă. Cel puțin după mărturisirea poziției 470 din *Ohaba*, au cumpărat prin licitația dela femeia lui Vasile Părvă și dela Ana Părvu, o casă mică și o grădină mică de 850 de stângini pătrați, cu prețul de 1 coroană. Pozițiile 883, 997, 998, 999, 1004 ne povestesc catastrofa materială a unei familii întregi, a M hălțenilor, din aceeași comună. Vor fi fost proprietarii mici, în stare bună. Averea unuia s-a vândut cu peste 5000 coroane. Proprietatea tuturor a cumpărat o la licitație, „Patria”. În comuna *Tür iarăși* a făcut câteva cumpărături norocoase. În sensul poziției 7, banca a cumpărat un loc cu 15 coroane și l-a vândut cu 266. La poziția 277 prețul de cumpărare la licitație e 3 coroane, prețului de vânzare 130 coroane. În poziția 55 prețul de cumpărare e 2 coroane, prețul de vânzare 270. În satul *Roșia* s-a nimicit materialicește familia *Dendiu*. Aproape în același timp „Patria” a scos licitație asupra alor 3 *Dendeuliști*. Locul de 900 stângini pătrați al unuia l-a cumpărat cu 4 fileri (poziția 530), locul de 568 stângeni al altuia l-a cumpărat cu doi fileri (poziția 614)⁴.

Și astfel am putea continua seria lungă a numerelor și locurilor valahe, cari toate vestesc munca economică a institutelor valahe. Și fără îndoială, „Patria” e unul din cele mai umane. Dar și principiul ei este: omul mic nu trebuie cruțat. În rușul capului trebuie să formăm clasa de mijloc. Dar băncile mici nu sunt conduse de acest principiu mai înalt. Și astfel de bănci se înmulțesc ca ciupercile, mai ales în comitatele dela graniță, în *Caras-Severin* și *Hunedoara*. În *Sacul* abia locuiesc 4000 oameni și „*Săcana*” înflorește. În *Kovara*, unde prețuirea optimistă abia arată la 3000 numărul locuitorilor, lucrează „*Comuna*”. Băncile aceste se întemeiază mai des la inițiativă și spre folosul popel și al notarului. Capital social abia au. Plățile lor le face banca românească vecină. Dar „spesele de administrație și de personal” nu le sunt neînsemnate, precum nici numărul licitațiilor, ce vin în urma lor. Institutele mari sufăr pagube însemnate, precum și administrația nereglată poate duce la surprize neplăcute. Conducătorii „*Lugoșanei*” au descoperit acu-i anul fraude de 14 mii coroane. Dar au ascuns lucrul și s-au ajutat astfel, că funcționarilor mici nu le-au dat renumerații. Direcțiunea, exclusiv conducători naționaliști, și-a luat partea cuvenită fără nici un scăzământ⁴.

Dar cum se extinde o astfel de bancă? Cum câștigă clienți? Cum se produc rezultatele schițate mai sus? Toate aceste se întâmplă în modul cel mai simplu și mai natural. Cu excepția unor ținuturi, ca *Bihorul* și *extrem-tăți*, situația economică a țăranului valah nu a fost rea. Dar însușirea lui de rassă e trândăvia și risipa. Insușirea aceasta nimeni nu o cunoaște mai bine decât conducătorii valahi și nimeni nu o exploatează în măsură mai mare decât ei. Au știut și știu că dacă vor ușura creditul, țăranul valah va lua bani cu împrumut, chiar dacă nu are trebuință de ei. Din acest motiv, sistemul fundamental al băncilor naționaliste e ușurarea operațiilor de credit. În tot satul au agenți, — pe popa însuși. La recomandăția simplă a acestui popă țăranul își primește împrumutul. Uneori împrumutul e sumă foarte mică, dar interesele, speșele de administrație, taxe de provocări, speșele de avocați, îl măresc foarte de grabă. Nu poate plăti și lucrul ajungă la licitație. Ei, dar despre licitație nu știe nimeni decât banca. De ce? Fiindcă legea despre execuții ordonă ca publicarea licitației să se atârne afară pe pârte și în modul obicinuit să se dea de știre prin comună. Ei, dar în cele mui multe cazuri notarul e de părere, că simpla atârănare e indestulitoare pentru poporul, care nu știe cetii și scrie. Astfel într-o dimineață se înfațesează executorul și candidatul de avocat și pământul se vinde cu prețul de 1 coroană ori de 4 fileri.

. . . „Ingreunați câștigarea creditului, îndeosebi a creditului cambial, altfel poporul se distruge economic — îmi zise un avocat și încă un avocat valah. — Până când la o singură recomandăție poate căpăta bani — țăranul totdeauna se va băga în datorii. Doar nu e vorba de sume mari. Împrumutul mijlociu, blidul de linte, pentru care își vinde moștenirea, e suma de două sute coroane. Pentru aceste două sute coroane perde casa, grădina, pășunea și două-trei jugăre de pământ. Apoi cum? Nu voiesc să vorbesc rău despre colegul meu, dar el știe metodelul” . . .

„În oficiile funduare ardeleni se cunosc metodele aceste și se supzaveghiază. Deputații naționaliști nu zic nimic despre faptul, că în fața socotelilor imposibile ale avocaților valahi, bietul țăran valah nu are decât un singur ajutor: simțul corect al conducătorului maghiar de carte funduară, care nu dă voce ca pentru licitații ținute într-o zi și într-o comună să se socotească îndoiti ori întreit speșele. Am avut ocazii să privesc în acte de proces, din cari se vedea, că deși suma pretinsă s-a acoperit din licitația averii mișcătoare, pentru speșe avocațiale de 16 coroane, avocatul valah a vândut prin licitație averea imobilă a țăranului valah. Dar pentru aceea toți avocații profesează punctul patrusprezece al programului din *Sibiu*: „spriginirea efectivă a muncitorului și apărarea lui de exploatare.”

„Vor fi de aceia, cari la toate aceste vor zice, că în esență sunt lucruri firești. Și băncile și reuniunile ungurești belesc oamenii, de asemenea avocații de ungar. Nu e mirare, că în părțile valahe tot astfel stau lucrurile. Și fiindcă avocatul valah mai de grabă se vără la țăranul valah, evident că de pe spinărea acestuia câștigă avere. Corect. Dacă întrebarea ar fi exhaustivă cu faptele aceste economice, nici nu am scoate o, din regula generală. Dar marea și conștient rea-credință a clasei valahe de mijloc, sau să zicem, a conducătorilor vieții economice valahe costă tocmai în aceea, că ei joacă rol dublu. Ființă naționalistă și-o întrebunțează spre astfel de activi-

tate economică, în urma căreia se periclitează existența unei părți însemnate din cetățenii statului. Partea aceasta a activității lor nu știe nimic de lozinci moderne și de principii sociale. Dar consecințele, raporturile din ce în ce mai vitrege, desperarea unora și ura potolită a altora o întrebuintează ca să facă propagandă contrară statului, în care figurează drept conducători ai celor exploatați de dâșii. Și acest rol, mascat în lozincile progresului modern, și-l pot juca aproape plăcut în fața unora Străinătatea o induce în eroare. Străinătatea nu știe despre practica de bancă a domnilor deputați, Nu știe că Aurel Vlad e fiscalul „Ardelenii” și Popovici prezidentul „Lugoșanei”, că Cicio-Pop stă în fruntea „Aradianei” și Maniu conduce treburile „Patriei”. Străinătatea îi ia în serios și când ei urgitează sufragiul universal, îi stimează ca pe lup-tătorii drepturilor poporului.

„Politica naționalistă valahă a pregătit foarte istet stadiul al treilea, actual al dezvoltării. În curs de un pătrar de secol s-a ocupat exclusiv cu politica economică și când firele acestuia a cuprins întregă valahimea, încât popii ei, la alegeri, puteau amenința nu numai cu pedepse după moarte, ci și cu anunțarea împrumuturilor, au ieșit din pasivitate” . . .

*

Astfel glăsuște capitolul special despre băncile noastre. Nu-i putem contesta o brumă de adevăr, precum în vraful cel mai mare de pleavă cată să fie câteva fire de grâu. Dacă admitem, că băncile românești fac mai accesibil creditul: din acest fapt putem fabrica un motiv de ponegrire, ori un motiv de laudă. Dacă suntem stăpâniți de invidie și rea credință, ca Dr. Farkas, vom ponegri băncile române și pe conducătorii ei. Dacă îl considerăm din punct de vedere curat economic și financiar, nu poate fi decât aprobat, spre lauda instituțiilor românești. Misiunea băncilor este doar să pună în circulație capitalurile disponibile. Dar, ca orice întreprindere, astfel și lucrarea aceasta își are defectele specifice. Dela unii clienți se face mai anevoie circulația, dela alții numai prin proces și licitație, cum zice Dr. Farkas. *Tuturora ni-se impune datoria de a-ne crește economicește țărănimea, pentru ca creditele băncilor să devină fecunde.* Lucrul nu se poate face de azi pe mâni. Dar curios: procesele și licitațiile, ba chiar și „emigrarea” la America, toate contribuie în anumit sens, la întărirea educației economice a țaranului. Din experiența proprie cunosc un sat, unde din prea marea indulgență a „Ardelenii” din Orăștie, oamenii se înglodaseră rău cu împrumuturile. Drept urmare, s-a descărcat un șir neîntrerupt de procese, de execuții și licitații, în curs de 2—3 ani. Astăzi, oamenii s-au cumintit, din pățania proprie. Își văd punctuos de regulări. Cei mai îngreunați apucă la lucru în toate părțile, numai să câștige. Satul întreg par-că s-a renăscut.

Chestia creditelor trebuie deci că o rezolvim cu totul altfel decum pretinde Dr. Farkas. *Ne trebuie oameni harnici. Pentru aceștia creditele băncilor noastre să fie cât de accesibile.*

Referitor la emigrarea Românilor la America, am constatat de atâtea-ori că motivul adevărat e *căștigul*, care la noi nu se află cu înlesnire. Poporul nostru, înainte de a fi băncile „valahe”, advocații și medicii „valahi” — emigră în România. Săcuii, atât de îndrăgiți de toate guvernele din Pesta, emigrează și azi tot în România. De ce nu acuză Dr. Farkas, pentru acest fapt, băncile săcuesti, deputații advocații, medicii, conducătorii idem?

Motivul adevărat al nemulțămirei lui Farkas cu conducătorii băncilor noastre și fruntașilor intelectuali îl dă la iveală, când zice, că aceștia uzează de naționalismul lor spre o activitate economică, în urma căreia „se periclitează existența unei părți însemnate din cetățenii statului”.

— Cari cetățeni? — Unguri? — Dar aceștia sunt proprietari și funcționari în condiții mai bune decât proprietarii și funcționarii români. Ori sunt țărani în condiții identice cu ale Românilor.

Evident, că cetățenii compătimiti nu pot fi decât cei de o anumită lege, cari-toti ar adună averi de pe spatele țărănimei valahe, dacă nu i-ar preveni advocații valahi.

Hinc illae lacrimae!

Celelalte afirmații și exemplificații sunt curat invective, cari se combat ele pe sine, prin simpla lor enumerare. Le anulează însuș Dr. Farkas, constatând că pe temeiul aceluiași argumentații poți acuza în dragă voie toate instituțiile financiare maghiare și pe conducătorii lor, scoțând drept gravamen numai *rolul duplicității*. Acesta însă, am văzut la ce se reduce.

Cetitor.

Roadele activității băncilor valahe.

Sub titlul acesta aflăm într'un număr recent al revistei „Köztelek” organul partidului agrar, un articol mai lung, în care un patriot se tânguie amar de preținsele euceriri, ce le fac Români, cu ajutorul băncilor lor în moșiile maghiare din Ardeal.

Patriotul se încearcă a arăta și motivele, cari înlesnesc și fac posibilă eucerirea din partea „valahilor”. Le redăm pe scurt căci cuprind și o mărturisire prețioasă pentru noi.

Este lucru în general cunoscut — zice — că partea cea mai mare a proprietarilor mijlocii maghiari, duce o viață mai cheluitoare, decât le-ar îngădui mijloacele; urmarea este că fac datorii preste datorii. Este notoric și aceea că băncile valahe, cari servesc și scopuri naționalistice, dau bucuros împrumuturi proprietarilor maghiari ajunși în strâmtoare. Cum aceștia arareori folosesc banii pentru investiții producătoare de câștig, ci de cele mai multeori îi cheltuesc în mod ușuratic, urmarea este, că nu pot replăti împrumuturile, tot prolongesc, până îi strânge banca cu ușa. La licitație publică arareori ajunge treaba, toate se fac în tăcere. Banca și are deja cumpărătorii, cari firește, pot fi numai Români; cu aceștia se încheie apoi târgul, iar fostul proprietar poate merge ca comisar de drum sau scriitor — la comitat sau unde nimerește. Iar noul proprietar valah se ferește, căci fiind nepretensiv și cruțător, precum și sărăguincios, este în stare a se lupta și cu sarcini mult mai mari chiar, decât acelea, cari deja au ruinat pe proprietarul maghiar risipitor.

În modul acesta au ajuns cele mai multe moșii maghiare pe mâni valahe și zău Maghiarii ar putea învăța dela Valahi cruțarea, simțul de solidaritate și sentimentul național.

Aşa glăsuieşte patriotul nostru şi apoi apelează la patriotismul conaţionalilor săi, îndemnându-i, ca dacă nu-şi mai pot ţineă moşiile împovărate cu datorii, cel puţin sa nu le lase să ajungă pe mâni valahe. Să le ofere spre cumpărare, în scop de a le vinde apoi mai departe, noiei bănci agrare, chemată a face sfârşit politiceii de realităţi a băncilor naţionaliste şi a conlucra, ca pământul maghiar să rămână maghiar“.

Va să zică după chiar mărturisirile lui „Köztelek“ cauza înstrăinării moşiilor maghiare — dacă peste tot se poate vorbi de aceasta — nu sunt atât băncile valahe, căci împrumuturi sigure acoardă bucuros şi băncile maghiare ori-cui; ci cauza adevărată este păcatul trândăviei şi a risipei de care sunt cuprinşi proprietarii maghiari. Iar astfel fiind nu-i va scăpa de peirea sigură nici noua banca agrară, căci pe terenul economic viitorul este al celor muncitori, harnici şi cruţători.

Un răspuns.

Intr'unul din N-rii noştri anteriori luasem notă despre declaraţia de repăşire a d-lor Dr. Oct. Cernea, Ioan Ionică şi Moise Brumboiu dintre fondatorii nou înfiinţatului institut financiar „Românul“ din Zerneşti. În această notiţă rugasem pe aceşti domni să ni arate ce motive i-a fost îndemnat să între în şirul membrilor fondatori ai „Românului“, a acestei bănci *superflue* şi ce motive au acum ca să iasă dintre ei.

În cele de mai jos publicăm cu plăcere răspunsul numiţilor domni cu adausul că aprobăm fără rezervă punctul de vedere pe care se razimă acest răspuns.

Înainte de aceasta însă ținem să dăm din parte unele lămuriri Dnilor Cernea şi cons. Dânsii adecă în introducerea răspunsului, ce-l dau, fac reproşuri cronicarului nostru că acesta luând notă de cele întâmplate în jurul băncii „Românul“ din Zerneşti a atribuit simpatiilor personale plămădirea unei astfel de bănci — repetăm — absolut *superflue*. La aceasta reflectăm Dlor Cernea şi cons., că presupunerea cronicarului nostru a fost perfect justificată până în momentul când a aflat „după culisele“ afacerii. Iată acum răspunsul :

„Domnul cronicar al „Revistei Economice“ Nr. 36—1911, sub titlul „Apropos“ ni solicită un răspuns, şi încă un răspuns „sincer“ anume că, din ce motiv am repăşit dintre membri fondatori ai proiectului institut de bani „Românul“ din Zerneşti?

Întrebarea însăşi e puţin cam încreută, căci dl cronicar pomeneşte de „simpatii personale“ pe cari ar vrea să ni-le atribue şi pe cari le am fi avut la intrarea între fondatorii „Românului“ din Zerneşti.

Peste tot dl cronicar îşi spune „apropos-ul“ Dsale cam „de a călare“ vis a vis de noi, lucru care ar putea chiar să ne dispenseze de a sta de vorbă pe tema această cu Domnia-sa şi dacă totuşi o facem şi încă pe placul dânsului, adecă *cu toată sinceritatea*, este că simţim în noi tăria răspunderii pentru tot ce am făcut ori zis.

Răspunsul e următorul :

La rugarea iniţiatorului, a domnului avocat Dr. Ioan Hoadrea din Zerneşti, care la început ştia să spună despre o întreprindere pe acţii, care ar avea cu totul altă menire, decât aceea a simplelor bănci de împrumut simplu, şi anume o întreprindere, care să se ocupe cu exploatarea de păduri, cu introducerea de lumină electrică, cu iniţierea unei lăptării, cu fondarea de tovărăşii pentru asigurarea vitelor etc. etc., chestiuni arzătoare şi de capitală importanţă pentru neamul nostru, ne-am decis a subscrie prospectele pentru noua întreprindere, cu rezerva ca înainte de a se da ceva publicităţii, să ni se prezente proiectul de statute despre care, spunea iniţiatorul, dl Hoadrea, că va cuprinde ca problemă principală a sa toate chestiunile atinse mai sus. Nu simpatii personale — cum i s'a năzărit (? R. E.) cronicarului „R. E.“ — ci chestiuni de interes eminentamente obşteşti, şi largirea cercului de muncă productivă pentru neamul nostru, acestea ne au înduplecat să dăm ascultare chemării ce ni s'a făcut. Căci atât cronicarul „R. E.“ cât şi oricine altul poate să fie încredinţat că suntem şi noi în curent cu situaţia poporului nostru şi avem şi atâta bun simţ ca să ne conformăm îndrumării bărbaţilor noştri fruntaşi, cari au enunţiat şi enunţă mereu că numărul băncilor române — cari afară de împrumut nu fac altceva — e prea destul de mare şi a-l mai spori e curată risipă de forţe, ba chiar primejdie. Deci noi nu ne-am dat invoirea la fondarea unei noue bănci simple, şi aceasta chiar în Zerneşti, unde pe lângă banca existentă „Creditul“ am putea zice că mai sunt şi alte 3, anume capitalul bisericeii de peste 100,000 cor. şi clientela „Albinei“ din Braşov şi a „Parsimoniei“ din Bran, iar jurul întreg e ferecat de bănci ori băncuşoare.

Iniţiatorul — Dr. Hoadrea — însă odată stăpân pe subscrierile noastre, a eşit cu fanţii şi a dat prospectele în vileag, fără de nici un avis ori arătare de proiect de statute şi nouă, lucru care nea surprins peste măsură de neplăcut, din care cauză ne-am şi decis a repăşi.

Cunoşteam şi noi — slavă Domnului — §§-ii legii comerciale, la care s'a provocat unul şi altul referitori la răspunsibilitatea ce-am avea faţă de aşa zisul „Românul“ dar, aceasta răspunsabilitate nu are pentru ce face multă bătaie de cap nimănui, pre noi ne priveşte. Noi am fost şi suntem de convingerea, că dacă nu se poate crea o societate, care să aibă, altă menire, decât aceea a unei bănci simple de concurenţă la Zerneşti, atunci mai bine să nu se facă nimic. Sau dacă se face, să se facă fără concursul nostru. Acesta-i răspunsul.

Zerneşti-Tohanul vechiu 4 Octomvrie n. 1911.

Moise Brumboiu Ioan Ionică Dr. Oct. Cernea
paroh. inginer. avocat.

Jurisdicţiune.

Demisia şi onorarul membrului din comitetul de supraveghiere. În lipsă de dispoziţii statutare contrare membrul comitetului de supraveghiere poate renunţa ori când la postul său şi este în drept a pretinde onorarul, cei compete pe timpul funcţionării sale factice, fără a fi obligat să funcţioneze până la absolvarea sa din partea adunării generale.

(Tabla reg. din Budapesta Nr. 3151 1911.)

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiiu, la 12 Octomvrie 1911.

Dela ultimul nostru raport săptămânal incoace situația *pieței internaționale de bani* s'a schimbat iarăși spre rău. Indesebi s'a înrăutățit din zi în zi situația la Banca Franței în urma căreia capitalurile franceze au început a se retrage din străinătate, ceea ce a produs mare neliniște mai ales în Germania. În momentul când scriem aceste șire etalonul Băncii Franței probabil s'a ridicat deja la 4% ceea ce nu va rămânea fără efect asupra pieței din Berlin și Londra.

În *pieța internă de bani* cererea continuă a fi foarte mare, iar oferta de tot minimală, astfel singurul izvor de bani este banca de emisiune. Situația acesteia, conform ultimului raport publicat ce este drept, este mai favorabilă decât în anul trecut, totuși în caz de urcare a etalonului în Paris și Berlin, o nouă urcare a etalonului nu este exchisă. Discontul privat de-altcum cotează în Viena, cambii de prima bonitate $4\frac{3}{4}\%$, în Budapesta 5%; cambii de portofoliu între $5\frac{1}{2}\%$ — $6\frac{1}{2}\%$

SOCIETĂȚI COMERCIALE ȘI FINANCIARE.

„*Furtuna*” moară cu aburi, soc. pe acții este firma unei noue întreprinderi industriale românești, ce este pe cale a se înființa în *Gataiu*, com. Caraș-Severin. Capitalul social este proiectat cu K 100,000 în 500 acții a K 200. Fundatorii noii societăți sunt d-nii:

Simion Popescu directorul băncii „Ancora”, Gataia, Ilie Gilezan econom în Gataia, Luca Lazar proprietar în Morava, Grigorie Pocreanu directorul băncii „Berzava” în Reșița, Tiberiu G. Neda contabil în Căcova, Pobega Nicolae econom în Șoșdea, Teodor Popovici preot în Morava, Trandafir Mercea casierul băncii „Ancora” Gataia, Dr. Caius Brediceanu avocat Lugoj, Dr. Vasile Meșter avocat Vârșeț, Alexandru Bojinca cand. de avocat Oravița, Dr. Ioan Nedeleu avocat Oravița, Dr. Liviu Cigărean avocat Oravița, Vasile Iorgovan proprietar în Tievănu-mare, Simion Vițean proprietar și comerciant în Slatina, Ioan Epure directorul băncii „Plugarul”, Căcova, Frații Popovici ferari în Reșița.

CRONICA.

Conferințe de dirigenți de filiale. La banca „Böhmische Escomptebank” din Praga s'a introdus deja de ani de zile uzul că direcțiunea centralei convoacă în fiecare an odată pe toți dirigenții filialelor institu-

tului la o conferință. În conferința aceasta prezidată de prezidentul direcțiunii se discută toate evenimentele importante pentru bancă ale anului din urmă. Directorul informează pe dirigenții filialelor în o vorbire mai lungă asupra situației pieței de bani, a politicii de discont și de afaceri de urmat etc. Tot cu ocazia aceasta dirigenții fac raport asupra evenimentelor mai însemnate din raionul lor de activitate și fac obiect de discuție chestiuni de interes general. Conferința se termină cu o critică asupra celor văzute și experiate. Conferențele se țin deja de vre-o 10 ani și au dat rezultate bune.

Insoțirile săsești sistem Raiffeisen. La 9 crt. și-a ținut asociația însoțirilor săsești sistem Raiffeisen a 25-a adunare generală anuală în *Agnita*. Conform raportului anual prezentat cu ocazia aceasta numărul însoțirilor de păstrare și credit aparținătoare centralei din Sibiiu a crescut în anul trecut cu 10 la 173, iar numărul însoțirilor de consum cu 2 la 44. Însoțiri de pivnițe au fost 3, ca și anul trecut; astfel că numărul total al însoțirilor săsești de tot soiul a fost de 220.

Numărul total al membrilor acestor 220 de însoțiri se cifrează cu 16,240; 13,694 membrii ai însoțirilor de credit, 2497 ai însoțirilor de consum și 49 membri ai însoțirilor de pivniță.

Cifrele bilanțului pe 1910 au fost de preste K. 29 mil. (creștere față de anul precedent K. 3.5 mil); suma depunerilor spre fructificare, incl. rezervele a fost de K. 9 mil. (+ față de 1909 K. 1 mil). Imprumuturile K. 10.5 mil. (+ K. 1.39 mil.) și realitățile proprii K. 1.5 mil. Părțile fundamentale ale membrilor se urcă la K. 322,435. Rezervele la K. 866,293 iar profitul net la K. 141,112.

Suma bilanțurilor însoțirilor de consum a fost de K. 687,000, aproape cu K. 100,000 mai mult decât în anul precedent. Profitul net al acestor însoțiri K. 10,228, — rebonificările din prețul mărfurilor K. 10,620 și rezervele K. 25,782.

La centrala din Sibiiu s'a ținut și în anul 1910/11 un curs special pentru cassarii însoțirilor, la care au luat parte 27 de însoțiri prin 34 de participanți.

S u m a r.

Asociațiunea de salvare a institutelor de bani. — Trimeterii de bani din America. — Primejdia valahă. — Roadele activității băncilor valahe. — Un răspuns. — Juristicțiune: Demisia și onorarul membrului din comitetul de supraveghiere. — *Revista financiară*: Situațiunea. — *Societăți comerciale și financiare*: „Fortuna”. — *Cronică*: Conferințe de dirigenți de filiale. — Insoțirile săsești sistem Raiffeisen. —

